

KATARINA JOVIČIĆ

PRAVO PRODAVCA DA OTKLONI NEDOSTATKE U IZVRŠENJU UGOVORA PREMA BEČKOJ KONVENCIJI

U V O D

Obaveza prodavca da kupcu isporuči robu je njegova osnovna ugovorna obaveza i karakteristična prestacija ugovora o prodaji. Ta obaveza se, po pravilu, ispunjava isporukom saobrazne robe u vreme, na način i u mestu predviđenom ugovorom, te svako odstupanje od toga može da predstavlja povredu ugovora. U nemalom broju slučajeva, međutim, prodavac koji nije isporučio robu onako kako je predviđeno, ima mogućnosti i voljan je da naknadno otkloni nepravilnosti u izvršenju ugovora. Na taj način bi se ugovor održao na snazi, obe ugovorne strane bi dobile upravo ono što su od njega očekivale, a šteta koja je nastala zbog povrede ugovora bi se mogla umanjiti, pa čak i sasvim otkloniti. Stoga, nije neobično što se u pojedinačnim ugovorima o prodaji robe često sreću ugovorne klauzule kojima se predviđa mogućnost da prodavac otkloni nedostatke u izvršenju svojih obaveza u naknadnom roku.

Prodavčevo pravo da naknadno izvrši ugovor nije nepoznato ni u zakonskim tekstovima. Ako se pođe od kontinentalnih pravnih sistema onda mu većina ne uskraćuje to pravo, premda je ovo pitanje više uređeno kao pravo kupca da od prodavca zahteva ispunjenje ugovora u naknadnom roku. I u pravima *common law* prodavcu je dopušteno da otkloni nedostatke u izvršenju isporuke, ali je to njegovo pravo, po pravilu, vremenski ograničeno i može se vršiti samo u okviru

---

Dr Katarina Jovičić, naučni saradnik Instituta za uporedno pravo, Beograd.

roka isporuke, ne i nakon toga. Jedino mu je u američkom pravu izričito dopušteno da, pod predviđenim uslovima, otkloni nedostatke u izvršenju ugovora i nakon što je rok isporuke istekao.¹

Bečka konvencija², takođe, uređuje ovo pitanje i posvećuje mu dva posebna pravila. Prvo pravilo formulisano je u članu 37. i ono reguliše pravo prodavca da otkloni nedostatke u izvršenju ugovora za vreme roka isporuke, dok je drugo pravilo postavljeno članom 48. i njime se, slično američkom pravu, izričito dopušta prodavcu da to učini i pošto je taj rok istekao. Ovo, drugo prodavčevu pravu u Konvenciji egzistira paralelno sa kupčevim pravom da zahteva izvršenje ugovora u naknadnom roku³ i po tome se ovaj izvor prava razlikuje od američkog prava. Ono se razlikuje i od kontinentalnih prava, koja se redovno zadržavaju na regulisanju poveriočevog zahteva za izvršenje ugovora u naknadnom roku, odnosno odlučivanje o otklanjanju nedostataka prodavčevog izvršenja ugovora ostavljaju isključivo u nadležnosti kupca.

PRAVO PRODAVCA DA OTKLONI NEDOSTATKE U IZVRŠENJU PRE ISTEKA ROKA ISPORUKE – ČLAN 37. BEČKE KONVENCIJE

Članom 37. Bečke konvencije je predviđeno da prodavac, koji je predao robu pre isteka roka za isporuku, može “do datuma određenog za isporuku isporučiti deo ili količinu koji nedostaju ili zameniti nesaobraznu robu novom saobraznom robom ili otkloniti nedostatak saobraznosti isporučene robe, pod uslovom

¹ Ovo pravo prodavca priznato je članom 2-508. stav 2. Jednoobraznog trgovačkog zakoni-ka SAD (*Uniform Commercial Code*), koji glasi: “Odbije li kupac ponudu isporuke nesaobrazne ugovoru, za koju je prodavac opravdano verovao da će biti primljena sa ili bez odgovarajućih odobrenja u novcu, prodavcu se može dati, ukoliko blagovremeno obavesti kupca, naknadni razumni rok da zameni ovakvu ponudu onom koja odgovara ugovoru”. Za ugovore sa uzastupnim isporukama predviđeno je posebno pravilo, po kome je kupac dužan da primi nesaobraznu isporuku, ako nesaobraznost te partije ne pogoršava bitno kvalitet sve robe koja treba da se isporuči i ako “prodavac pruži odgovarajuće uveravanje da će otkloniti nedostatak” (član 2-612. stav 2). O pravu prodavca da otkloni nedostatke u izvršenju u uporednom pravu videti opširnije: Treitel, G., *Remedies for Breach of Contract, A Comparative Account*, Clarendon Press, Oxford 1989, str. 371-372; Gartner, A., *Britain and the CISG: The Case for Ratification – A Comparative Analysis with Special Reference to German Law*, Kluwer Law International, dostupno na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/gartner.html#iii>, juli 2013..

² Konvencija Ujedinjenih nacija o Ugovorima o međunarodnoj prodaji robe (*United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*), zaključena u Beču 1980. godine, kod nas ratifikovana i objavljena u “Sl. list SFRJ – Međunarodni ugovori”, br. 10–1/84.

³ Zahtev za izvršenje ugovora u naknadnom roku Bečka konvencija predviđa kao posebno pravno sredstvo koje je dostupno kako kupcu, tako i prodavcu. O ovome videti više: Milutinović, M., *Naknadni rok za izvršenje ugovora prema odredbama Bečke konvencije*, u, *Pravni život* br. 11/2003, Udruženje pravnika Srbije, Beograd 2003, str. 259–278; Jovičić, K., *Zahtev za izvršenje ugovora u naknadnom roku kod ugovora o međunarodnoj prodaji robe*, u, *Strani pravni život* br. 2/2012, Institut za uporedno pravo, Beograd 2012, str. 176–194.

da to njegovo pravo ne prouzrokuje kupcu ni nerazumne nepogodnosti ni nerazumne troškove”.⁴ Ovo pravilo na prvi pogled može izgledati kao suvišno, jer prodavčevo pravo da otkloni nedostatke u izvršenju u okviru predviđenog roka nigde nije, niti može biti dovedeno u pitanje. Stoga, nije to razlog zbog koga je ono uneto u tekst Konvencije, već je njegov smisao više da bi se postavila ograničenja pod kojima prodavac može realizovati to svoje pravo.⁵ Na osnovu citirane odredbe ta ograničenja su: da je isporučio robu pre roka⁶; da je roba nesaobrazna ugovoru; da vršenje njegovog prava kupcu ne prouzrokuje nerazumne nepogodnosti niti nerazumne troškove.

Preuranjena isporuka. – Da li je isporuka izvršena pre predviđenog roka je pitanje na koje nije teško odgovoriti kada je ugovorom određen tačan dan isporuke. Međutim, u praksi međunarodne prodaje strane ugovornice često ne određuju tako čvrste rokove, ili se ni ne odrede prema tom pitanju⁷. Prema nepodeljenom mišljenju u pravnoj literaturi, kao i u praksi primene Bečke konvencije, kod rokova koji nisu fiksno određeni bi preuranjenom trebalo smatrati svaku isporuku koja se dogodila pre isteka poslednjeg dana tako određenog roka.⁸ Teret dokazivanja da je isporuka preuranjena je na prodavcu, s obzirom da on na toj činjenici zasniva pravo da otkloni nedostatke u isporuci.

Nesaobraznost robe: Prodavac stiče pravo da otkloni nedostatke u izvršenju ugovora samo ako je isporučio robu nesaobraznu ugovoru⁹, ne i ako je ne neki

---

⁴ Stav 1. člana 37. Konvencije.

⁵ Schwenzer, I., Art. 37, u, Schwenzer, I. (ed.) *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, Oxford University Press, Oxford 2010, str. 602.

⁶ Isporuka se vrši, po pravilu, predajom robe kupcu, a kod ugovora o prodaji kod kojih roba treba da se preveze vrši se predajom robe prvom prevoziocu (vid: član 31. stav 1. tačka a) Konvencije).

⁷ U tom slučaju se za ugovore za koje je merodavna Bečka konvencija rok isporuke određuje u skladu sa dispozitivnom odredbom stava 3. člana 33, po kome prodavac treba da isporuči robu u “razumnom roku” posle zaključenja ugovora.

⁸ Videti: Enderlein, F., Maskow, D., *International Sales Law, United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods – Convention on the Limitation Period in the International Sale of Goods, Commentary*, Oceana, New York – London – Rome 1992, str. 152; Hannold, J., *Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention*, Kluwer Law International, The Hague-London-Boston 1999, str. 268; Bianca, C. M., Art. 37, u, *Bianca-Bonell Commentary on the International Sales Law*, Giuffrè: Milan 1987, str. 292.

⁹ Pitanje saobraznosti robe reguliše član 35. Bečke konvencije, koji u stavu 1. predviđa: “Prodavac je dužan isporučiti robu u količini, kvalitetu i vrsti kako je to predviđeno ugovorom i pakovanu ili zaštićenu na način predviđen ugovorom.” Pojam nesaobraznosti robe širi je od pojma fizičkih mana, jer obuhvata i delimičnu isporuku, isporuku manje ili veće količine robe od ugovorene, isporuku druge stvari (*aliud*), itd. O sveobuhvatnosti pojma nesaobraznosti robe u Bečkoj konvenciji videti više: Perović, J., *Nesaobraznost robe kao osnov neizvršenja ugovora o prodaji*, u, Pravo i privreda br. 5-8/2003, Udruženje pravnika u privredi Srbije, Beograd, 2003, str. 333–335.

drugi način povredio ugovor.¹⁰ Pritom, nije od značaja da li je on time počinio i bitnu povredu ugovora, jer Konvencija to ne predviđa. Prema mišljenju većine komentatora Bečke konvencije, međutim, trebalo bi prodavcu dopustiti da upotrebi ovo pravno sredstvo i kada isporuči robu sa pravnim nedostacima, iako se to izričito ne navodi u tekstu člana 37. Pristalice ovog shvatanja ukazuju da nema posebnog razloga zbog koga bi se, u odnosu na to pitanje, prihvatilo drugačije rešenje, posebno kada se ima u vidu da se načini otklanjanja nedostataka zbog isporuke nesaobrazne robe i zbog isporuke robe sa pravnim nedostacima u velikoj meri poklapaju¹¹.

Kupac nije dužan da trpi nerazumne troškove i nerazumne nepogodnosti. – Na koji način prodavac može otkloniti nesaobraznost robe je pitanje o kome on samostalno odlučuje. Ipak, Konvencija navodi da se to vrši bilo isporukom dela ili količine robe koji nedostaju, zamenom nesaobrazne robe ili otklanjanjem nedostataka popravkom¹², ali to navođenje više treba uzeti kao da je primera radi nego da bi se ograničio prodavčev izbor¹³. U načelu, pravo da odluči na koji način će otkloniti nedostatke saobraznosti je na prodavcu, s tim da je on dužan to učiniti tako da kupcu ne uzrokuje nerazumne nepogodnosti ili nerazumne troškove. Moguće je i da prodavac ne uspe da otkloni nedostatak u prvom pokušaju i tada nema smetnji da on ponovo pokuša da to učini. Podrazumeva se da i u tom slučaju on mora voditi računa da kupcu ne prouzrokuje nerazumne nepogodnosti i troškove. S obzirom da je prodavčevo pravo da otkloni nedostatke u izvršenju ugovora izričito priznato Konvencijom, kupac ne bi mogao da se protivi njegovom zahtevu da to učini zbog bilo koje nepogodnosti ili troškova, već samo ako bi oni bili nerazumni.¹⁴ Šta je nerazumno u konkretnoj situaciji je faktičko pitanje i procenjuje se od slučaja do slučaja. Tako, na primer, ne bi bilo razumno od kupca očekivati da ustupi prodavcu mašinu radi opravke, za koju se očekuje da će trajati duže vremena, ako ju je već instalirao na svoju proizvodnu liniju i od nje zavisi nastavak proizvodnje, ali bi bilo razumno od njega, u tom slučaju, očekivati da prihvati ponudu prodavca da neispravnu mašinu zameni novom, ispravnom, iako bi mu i to moglo uzrokovati nelagodnost i troškove.¹⁵

¹⁰ Kada prodavac isporuči kupcu nesaobrazna robna dokumenta on i tada, takođe, ima pravo da otkloni nedostatke u izvršenju, ali to njegovo pravo ne počiva na članu 37. Konvencije, već ga posebno uređuje član 34.

¹¹ Isto: Schwenzler, I., op. cit, str. 603; Enderlein, F., Maskow, D., op. cit, str. 153; Hannold, J., op. cit, str. 268; Kröll, S., Art. 37, u, Kröll, S., Mistelis, L., Viscasillas, P., (eds.), *UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, C.H.Beck-Hart-Nomos, München 2011, str. 552-553.

¹² Član 37. Konvencije.

¹³ Videti: Kröll, S., op. cit, str. 554.

¹⁴ Teret dokazivanja ovih činjenica je na kupcu, jer on na osnovu toga izvlači pravo da odbije prodavčev zahtev da otkloni nedostatke u isporuci.

¹⁵ Primer preuzet iz: Enderlein, F., Maskow, D., op. cit, str. 153.

Ako kupac, ipak, odbije zahtev prodavca da koristi pravo iz člana 37. bez osnovanog razloga, onda on takvim ponašanjem ne samo da sprečava prodavca u vršenju njegovog prava, već ga i onemogućava da ispuni ugovor. Zbog toga, on u toj situaciji gubi pravo na sva pravna sredstva, što potvrđuje i pravilo člana 80. Konvencije po kome "jedna strana ne može se pozivati na neizvršenje druge strane ako je to neizvršenje prouzorkovano njenom radnjom ili propustom".¹⁶ Šta više, činjenica da je prodavac aktivirao svoje pravo iz člana 37. deluje tako da suspenduje kupčeva prava na pravna sredstva zbog povrede ugovora dok prodavac to pravo vrši. Od ovog pravila je moguće odstupiti samo u situaciji kada je, na osnovu okonosti slučaja, jasno da će prodavac i pre isteka roka za isporuku počinuti bitnu povredu ugovora. Tada, shodno izričitom pravilu člana 72. stav 1. Konvencije¹⁷, kupac ima pravo da odmah raskine ugovor.¹⁸

I na kraju, drugom rečenicom člana 37. je predviđeno da kupac, u slučaju da se prodavac koristi pravom da otkloni nedostatke u isporuci do isteka predviđenog roka, zadržava pravo na naknadu štete. Ta šteta može obuhvatati različite vrste troškova i gubitaka, na primer, cenu prevoza robe radi popravke ako ju je kupac platio, gubitke zbog nemogućnosti upotrebe robe za vreme trajanja opravke ili za vreme dok nije stigla druga roba kao zamena, itd. Kupčevo pravo na naknadu štete ne bi bilo sporno ni da nije naglašeno u tekstu člana 37, jer se ono izvlači iz opšteg pravila člana 45. Konvencije koje reguliše pravna sredstva kupca.¹⁹ Međutim, izričito navođenje tog kupčevog prava u pomenutom kontekstu ima za cilj da učini nespornim da se prodavac, koji je otkonio nedostatake u isporuci, ne može osloboditi od obaveze da kupcu nadoknadi štetu.²⁰ U ovom slučaju kupac nadoknađuje štetu po opštim pravilima o naknadi štete, a to znači samo pod uslovom da dokaže da ona postoji kao i njenu visinu.

---

¹⁶ Ipak, Švencer opravdano ukazuje da u ovom slučaju kupac ne bi mogao biti lišen prava da zahteva nedostajuću količinu robe čak i ako je, prvobitno, odbio ponudu prodavca da nadoknadi manjak, jer se njegovo odbijanje, u tom slučaju, ne bi moglo tumačiti kao odricanje od robe. Videti: Schwenzer, I., Art. 37, op. cit, str. 606. Takođe, Kröll, S., op. cit, str. 555.

¹⁷ Stav 1. člana 72. Konvencije glasi: "Ako je pre roka za izvršenje ugovora jasno da će jedna strana učiniti bitnu povredu ugovora, druga strana može izjaviti da raskida ugovor."

¹⁸ Kupčevo pravo da raskine ugovor zbog bitne povrede ugovora ima prioritet jer bi suprotno rešenje samo odložilo neminovni raskid ugovora, a to po pravilu ima za posledicu uvećanje štete koju kupac trpi zbog neizvršenja ugovora. Raskid ugovora u ovom slučaju ne dovodi se u pitanje jer bitna povreda ugovora podrazumeva, između ostalog, i da je povreda takva da se ne može otkloniti ni naknadnim izvršenjem pa bi svaki pokušaj prodavca da otkloni nedostatke u izvršenju bio bez pozitivnog efekta za kupca.

¹⁹ Član 45. stav 1. Konvencije glasi: "Ako prodavac ne izvrši bilo koju svoju obavezu koju ima na osnovu ugovora ili ove konvencije, kupac može: a) koristiti se pravima predviđenim u čl. 46. do 52; b) zahtevati naknadu štete predviđenu u čl. 74.-77."

²⁰ Ovo stoga što prodavac, otklanjanjem nedostataka u izvršenju isporuke, može sprečiti raskid ugovora ili sniženje cene ako uspe da otkloni nedostatke u potpunosti, ali ta činjenica ga, sama po sebi, ne oslobađa i od obaveze da kupcu nadoknadi štetu.

PRAVO PRODAVCA DA OTKLONI NEDOSTATKE U IZVRŠENJU
POSLE ROKA ISPORUKE - ČLAN 48. BEČKE KONVENCIJE

Pravilo koje uređuje pravo prodavca da otkloni nedostatke u izvršenju ugovora i nakon što je rok isporuke protekao formulirano je u članu 48, čiji stav 1. glasi: "Ako to nije u suprotnosti sa članom 49, prodavac može, čak i posle isteka roka za isporuku, na svoj trošak otkloniti svako neizvršenje svojih obaveza ako je u stanju da to učini bez nerazumnog odlaganja i bez nanošenja kupcu nerazumnih nepogodnosti ili neizvesnosti da će mu prodavac nadoknaditi troškove koje je s tim u vezi imao. U svakom, pak, slučaju kupac zadržava pravo da zahteva naknadu štete u saglasnosti sa ovom konvencijom".

Kada se uporede uslovi pod kojima prodavac stiče ovo pravo sa onima predviđenim članom 37, tada se između njih uočavaju sličnosti, ali i razlike. Tako je u oba slučaja predviđeno da prodavac može vršiti svoje pravo pod uslovom da kupac zbog toga ne trpi nerazumne nepogodnosti, kao ni nerazumne troškove (član 37), odnosno da nije neizvesno da će mu ti troškovi biti nadoknađeni (član 48). Prodavčevu pravu da otkloni nedostatke u izvršenju nakon što je rok isporuke protekao, međutim, nije ograničeno samo na slučaj kada je on isporučio nesaobraznu robu kao kod člana 37, već se može upotrebiti i za svaki drugi oblik neizvršenja ugovora. Takođe, prodavac mora vršiti svoje pravo iz člana 48. "bez nerazumnog odlaganja", dok to ograničenje nije predviđeno članom 37, ali ono tamo nije ni potrebno jer je njegovo pravo da otkloni nedostatke saobraznosti u tom slučaju vremenski već adekvatno ograničeno – do isteka roka za isporuku.

Činjenica da je rok isporuke prošao, a da je prodavac povredio ugovor, razlikuje se od situacije koju reguliše član 37. pre svega po tome što je kupac, u ovom slučaju, već stekao pravo da protiv prodavca upotrebi pravna sredstva. A to njegovo pravo je suprotno prodavčevom pravu da otkloni nedostatke u izvršenju, pa se nameće pitanje čije je pravo jače. U načelu, prednost se daje prodavčevom pravu da otkloni nedostatke u izvršenju, što se opravdava potrebom održanja ugovora na snazi a samim tim i svih drugih pogodnosti koje to donosi obema ugovornim stranama. To znači da kupac, za vreme dok prodavac vrši svoje pravo da otkloni nedostatke, ne može koristiti ni jedno pravno sredstvo protiv njega. Međutim, princip očuvanja ugovora nije baš uvek u interesu kupca, što Konvencija uzima u obzir i na samom početku teksta člana 48. predviđa da prodavac ne može koristiti pravo koje mu taj član daje ako je to suprotno kupčevom pravu da raskine ugovor shodno članu 49. Konvencije.

U nastavku izlaganja će o navedenim uslovima biti više reči, s tim što će se posebna pažnja posvetiti razmatranju međusobnog odnosa kupčevog prava na raskid ugovora i prodavčevog prava da otkloni nedostatke, s obzirom da to pitanje izaziva najviše polemika.

Neizvršenje ugovora. – Prodavac stiče pravo po osnovu člana 48. nezavisno od oblika neizvršenja ugovora, pa to može biti ne samo isporuka nesaobrazne

robe, već i isporuka robe sa nedostacima u pravu, isporuka nesaobraznih robnih dokumenata, zakasnela isporuka, itd. Ipak, u praksi međunarodne prodaje robe prodavac ovo pravo, po pravilu, ne koristi zbog docnje u isporuci²¹, dok ga najčešće upotrebljava zbog isporuke robe nesaobrazne ugovoru.

Nedostaci moraju biti otklonjeni bez nerazumnog odlaganja i bez nanošenja kupcu nerazumnih nepogodnosti ili neizvesnosti da će mu prodavac nadoknaditi troškove koje je s tim u vezi imao. – Da li je odlaganje u izvršenju razumno ili ne je pitanje koje se procenjuje prema okolnostima konkretnog slučaja. S obzirom da se ovde, u suštini, radi o izvršenju ugovora u naknadnom roku²², komentatori Bečke konvencije jednoglasno ukazuju da njegovo trajanje treba odrediti prema pravilima za određivanje dodatnog roka za izvršenje ugovora.²³ Naknadno izvršenje dopušteno je pod uslovom da ne prouzrokuje kupcu nerazumne nepogodnosti ili neizvesnosti u pogledu naknade troškova. Kako je isti uslov predviđen i za upotrebu prodavčevog prava po osnovu člana 37. i o njemu je bilo reči u okviru prethodnog izlaganja, ovde se neće ponavljati.

Prodavac se ne može pozivati na pravo iz člana 48. ako je to u suprotnosti sa kupčevim pravom da raskine ugovor prema članu 49. – Ovo je jedno od pravila koje izaziva najviše polemika u primeni Bečke konvencije. Rasprave tim povodom su počele još tokom izrade teksta Konvencije, o čemu svedoči promena for-

²¹ Ovo zato što je kupac, kada prodavac kasni sa isporukom, dužan da mu ostavi naknadni rok u kome ga poziva da ispuni ugovor da bi stekao pravo na raskid (član 49. stav 1. tačka b.). Prodavac u toj situaciji ne bi mogao da, nakon isteka naknadnog roka, zahteva još jedan dodatni rok za izvršenje jer bi time ugrozio kupčevo pravo da raskine ugovor. Ako je rok isporuke bio fiksno određen pa prodavac nije ispunio u roku, onda on, opet, ne može zahtevati naknadi rok za isporuku na osnovu člana 48, budući da je ne isporučivši robu u fiksnom roku već počinio bitnu povredu ugovora, što znači da je kupac već stekao pravo na raskid (član 49. stav 1. tačka a.). Ako, međutim, zakasnela isporuka ne potpada pod član 49. stav 1. tač. a. i b, onda se pitanje prava prodavca da zahteva naknadni rok da izvrši isporuku prema članu 48. ni ne postavlja, jer je kupac u obavezi da primi zakasnelu isporuku. Opširnije: Müller-Chen, Art. 48, u, *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, op. cit., str. 738 i fusnota 33. na istoj strani; Hannold, J., op. cit., str. 320.

²² U ovom slučaju "...naknadni rok za ispunjenje obaveze ima karakter dopunskog roka, jer se pretpostavlja da je dužnik otpočeo sa izvršenjem obaveze u prvobitno postavljenom roku." Perović, J., op. cit., str. 340.

²³ U pitanju je pravilo člana 47. stav 1. po kome "Kupac može odrediti prodavcu dodatni rok razumne dužine za izvršenje njegovin obaveza". Ovo pravilo se, međutim, primenjuje tek ako se prodavac i kupac ne saglase o roku u kome prodavac može naknadno da ispuni ugovor, jer ako je prodavac predložio rok a kupac je to prihvatio, onda je taj rok merodavan čak i ako on ne bi bio razuman u konkretnom slučaju. Ako između njih nema saglasnosti o ovom pitanju, onda se rok određuje u razumnoj dužini, prema okolnostima konkretnog slučaja. U načelu, inicijativu treba prepustiti prodavcu ali mu ne treba dozvoliti da o tome samostalno odluči, već se mora uzeti u obzir i mišljenje kupca, posebno onoga što je sa kupčevog stanovišta objektivno razumno. Teret dokazivanja da je rok razuman ili ne je na strani koja na osnovu te činjenice koristi neko svoje pravo, na osnovu čega sledi da je kupac dužan da dokaže da rok nije razuman, a prodavac da jeste. Više o ovome: Müller-Chen, op. cit., str. 737.

mulacije člana 44. njenog Nacrta iz 1978. godine, koji je to pitanje uređivao, u konačni tekst člana 48. koji formuliše aktuelno pravilo. Nacrtom je, naime, bilo predviđeno da prodavac može da se poziva na pravo da otkloni nedostatke u izvršenju i nakon proteka roka isporuke “*pod uslovom da kupac ne izjavi da raskida ugovor*”, dok član 48. Konvencije ovo prodavčevo pravo time ne uslovljava. Promena je usledila kao rezultat diskusije koja je vođena prilikom usvajanja konačnog teksta Konvencije, tokom koje je ukazano da je pravilo člana 44. Nacrta formulisano tako da podstiče kupca da odmah, čim prodavac povredi ugovor, izjavi raskid kako bi sprečio prodavca da se pozove na svoje pravo da otkloni nedostatke, a što bi njegovo pravo na raskid ugovora moglo dovesti u pitanje.²⁴ Takvo ponašanje kupca, koje bi motivisala njegova potreba da, radi sopstvene sigurnosti, očuva pravo da ugovor raskine, ne bi trebalo podsticati i to ne samo zato što u tom momentu (odmah po povredi ugovora) nije moguće uvek sa sigurnošću znati da je povreda takva da opravdava raskid, već i zato što prodavcu, koji je voljan i ima mogućnosti da otkloni nedostatke u izvršenju, treba pružiti tu mogućnost u cilju očuvanja ugovora i smanjenja eventualne štete²⁵.

Formulacija konačnog teksta Konvencije je rešila taj problem ali ona, ipak, nije otklonila dileme u vezi sa međusobnim odnosom ova dva, međusobno suprotstavljena prava prodavca i kupca. U literaturi je tome posvećeno dosta pažnje i komentatori, u pokušaju da odrede čije je pravo jače, obično polaze od sledećih argumenata: Ako bi pravo prodavca bilo jače, onda kupac ne bi mogao biti siguran da je njegova izjava o raskidu ugovora, čak i u opravdanim slučajevima, dovoljna da ugovor zaista bude raskinut ako istovremeno nije sasvim jasno isključeno prodavčevo pravo da otkloni nedostatke u izvršenju. Takvo rešenje ne bi bilo podobno kao opšte pravilo, budući da povreda ugovora od strane prodavca, koja ispunjava uslove bitne povrede ugovora, kupčevo pravo na raskid ne bi trebalo da dovede u pitanje jer ne bi ni bilo pravedeno da kupac, koji je već “suštinski lišen onog što je opravdano očekivao od ugovora”²⁶, bude ostavljen u neizvesnosti u pogledu toga da li će prodavac želeći i moći da otkloni nedostatke u izvršenju, ili ne.

Ako bi se, međutim, kupčevom pravu dao apsolutni prioritet, onda bi to značilo da je prodavac koji nije ispunio ugovor kako je predviđeno u potpunosti prepušten njegovoj volji a to, dalje, znači da bi kupac mogao izjavom o raskidu

²⁴ Opširnije: Hannold, J., op. cit, str. 320.

²⁵ O istoriji rada na članu 48. Konvencije videti: Schlechtriem, P., op. cit, str. 78; Will, M., Art. 48, u, *Bianca-Bonell Commentary on the International Sales Law*, op. cit, str. 347-348; Singh, L., *United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (1980) CISG: An examination of the buyer's right to avoid the contract and its effect on different sectors of the product market*, dostupno na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/singh.html#i>, juli 2013.

²⁶ Član 25. Konvencije uređuje bitnu povredu ugovora i predviđa da je to povreda ugovora kojom se “...prouzrokuje takva šteta drugoj strani da je suštinski lišava onog što je opravdano očekivala od ugovora...”

ugovora i u slučaju kada se nedostatak u izvršenju može bez većih problema otkloniti (dakle, kada povreda ugovora nije bitna povreda ugovora), isključiti prodavčevo, Konvencijom priznato pravo da otkloni nedostatke u naknadnom roku.²⁷ U oba slučaja se, kao što se vidi, diskutuje samo o bitnoj povredi ugovora i u literaturi postoji saglasnost o tome da se pitanje međusobnog odnosa između prava kupca da raskine ugovor i prava prodavca da otkloni nedostatke u izvršenju, u suštini, i postavlja samo u slučaju da je povreda ugovora koju je učinio prodavac bitna.

S obzirom da povrede ugovora koje se mogu otkloniti naknadnim ispunjenjem, po pravilu, nisu bitne povrede ugovora, prodavac bi trebalo da ima pravo da otkloni nedostatke u izvršenju uvek kada je u mogućnosti da time spreči nastupanje bitne povrede ugovora. Ako to ne bi bilo moguće, onda on ne bi mogao da, pozivanjem na član 48, isključi pravo kupca da ugovor raskine prema članu 49. Konvencije. Drugim rečima, nije bitno da li je kupac već izjavio da raskida ugovor, ili je prodavac već zahtevao da otkloni nedostatke u izvršenju, odnosno, nije od značaja koja je izjava prvo data; bitno je samo to da li je kupac stekao pravo da raskine ugovor zbog bitne povrede ugovora, odnosno, da li je prodavac u mogućnosti da naknadnim izvršenjem spreči nastanak bitne povrede ugovora. To je činjenica na osnovu koje treba odrediti prioritarno pravo, pa se može zaključiti sledeće: ako je prodavac u stanju da otkloni nastupanje bitne povrede ugovora i ako je iskazao spremnost da to učini na adekvatan način, onda kupac ne može izjaviti da ugovor raskida, već mu mora dopustiti da upotrebi to pravo. I obrnuto, ako prodavac ne može da, otklanjanjem nedostataka u izvršenju, spreči nastupanje bitne povrede ugovora, odnosno, ako nije iskazao spremnost i nema sposobnost da to učini na odgovarajući način, onda on ne može isključiti kupčevo pravo da ugovor raskine.²⁸

Ni ovo rešenje ne isključuje u potpunosti neizvesnost strana ugovornica u pogledu toga čije je pravo jače, a to nije ni moguće jer se ne može uvek znati da

---

²⁷ Opširnije: Will, M., Art. 48, op. cit., str. 349–350.

²⁸ Müller-Chen, takođe, ukazuje da je odlučujuća činjenica za određivanje čije pravo ima prioritet tačka u vremenu u kojoj kupac stiže pravo da raskine ugovor na osnovu člana 49. stav 1, a ne momenat u kome kupac izjavi da raskida ugovor zbog bitne povrede ugovora. Ovo stoga što već od trenutka kada kupac stekne pravo da raskine ugovor, to njegovo pravo ima prioritet nad pravom prodavca. I obrnuto: ako prodavac ima pravo da otkloni nedostatke u izvršenju, kupac ga u tome ne može sprečiti samo na osnovu toga što bi izjavio da ugovor raskida. Da je to tako ukazuje i činjenica da bi svako drugačije gledište činilo izlišnim pravilo stava 2. člana 48, po kome je kupac dužan da izjavi da li prihvata ponudu prodavca da ispuni u naknadnom roku. Videti: Müller-Chen, op. cit, str. 738–739. I Huber zastupa isto stanovište, ali dodaje da mogućnost prodavca da otkloni nedostatke u izvršenju ne bi trebalo uzeti u obzir ako kupac ima posebni i opravdani interes da ugovor odmah raskine, na primer, ako je zbog povrede ugovora koju je učinio prodavac teško narušeno međusobno poverenje (na primer, prodavac je isporučio jeftine kopije tehničke robe umesto originalnih proizvoda renomiranog proizvođača i sl.). Videti: Huber, P., Art. 49, u, *UN Convention on the Contracts of International Sale of Goods (CISG)*, op. cit, str. 726–728.

li je prodavčeva povreda ugovora bitna ili ne, kao ni da li će prodavac uspeti da otkloni nedostatke u izvršenju. Ipak, Konvencija postavlja posebna pravila u stavovima 2, 3. i 4. člana 48, čiji je cilj da se ova neizvesnost svede na minimalnu, odnosno, prihvatljivu meru. Tako je stavom 2. člana 48. predviđeno da se kupac mora izjasniti u razumnom roku o tome da li je saglasan sa ponudom prodavca da otkloni nedostatke u izvršenju, pa ako on ne odgovori na ponudu prodavca, onda se smatra da je na nju pristao.²⁹ Kada se kupac saglasio sa ponudom prodavca, izričito ili prećutno u skladu sa navedenim pravilom, tada prodavčevo pravo da otkloni nedostatke u izvršenju ima prioritet nad kupčevim pravom da ugovor raskine jer je to ne samo u skladu sa tako postignutim dogovorom, već je izričito i predviđeno drugom rečenicom stava 2. člana 48.³⁰

Da bi se otklonila neizvesnost u pogledu toga da li je prodavac uopšte zahtevao od kupca saglasnost sa naknadnim izvršenjem, stavom 3. člana 48. je postavljena sledeća pretpostavka: "smatra se da svako obaveštenje prodavca o tome da će izvršiti ugovor u određenom roku sadrži i zahtev iz prethodnog stava da mu kupac saopšti svoju odluku". I na kraju, stavom 4. istog člana predviđeno je da obaveštenje prodavca proizvodi dejstvo samo ako ga je kupac primio³¹.

Kupac zadržava pravo da zahteva naknadu štete od prodavca koji koristi pravo da otkloni nedostatke u izvršenju ugovora i po isteku roka isporuke, pod uslovom da dokaže da je štetu pretrpeo, kao i njenu visinu. On ne gubi pravo na naknadu štete čak i kada prodavac uspe u potpunosti da otkloni nedostatke u izvršenju, osim ako bi prodavac uspeo da, naknadnim izvršenjem ugovora, otkloni svu štetu koja je nastupila kao posledica povrede ugovora.

ZAKLJUČAK

Bečka konvencija prodavcu daje pravo da otkloni nedostatke u izvršenju ugovora i izričito predviđa da ga on može koristiti ne samo u okviru roka isporuke, već i nakon što je taj rok istekao. Ovo prodavčevo pravo, međutim, nije ap-

²⁹ Prva rečenica stava 2. člana 48. Konvencije glasi: "Ako prodavac zahteva od kupca da se izjasni da li prihvata izvršenje ugovora, a kupac mu ne odgovori u razumnom roku, prodavac može da izvrši ugovor u roku koji je naveden u njegovom zahtevu."

³⁰ Druga rečenica stava 2. člana 48. Konvencije glasi: "Kupac nema pravo, do isteka tog roka, da se koristi bilo kojim sredstvom koje ne bi bilo u skladu sa izvršenjem od strane prodavca". To znači da su, u tom periodu, suspendovana njegova prava da zahteva raskid ugovora, da zahteva sniženje cene ili da, o trošku prodavca, sam otkloni nedostatke na robu (jer bi time sprečio prodavca da ispuni ugovor, odnosno, da koristi Konvencijom priznato pravo).

³¹ U ovom slučaju je napravljen izuzetak od opšteg pravila člana 27, po kome kašnjenje ili greške u prenosu zahteva ili izjave ili saopštenja jedne strane ne lišava tu stranu prava da se na njega poziva. Zbog toga, kupca obavezuje zahtev prodavca samo pod uslovom da mu je pristigao, a njegova je dužnost da se na taj zahtev izjasni. Pritom, relevantna je sadržina zahteva koju je stvarno primio, a ne ona koju je prodavac poslao (za slučaj da je došlo do greške u prenosu zahteva).

olutno već podleže određenim ograničenjima, koja su bila nužna da bi se onemogućila njegova zloupotreba na račun kupčevih interesa. Tako, on ne može otkloniti nedostatke u izvršenju ako bi to kupcu prouzrokovalo nerazumne nepogodnosti ili troškove, nezavisno od toga da li on zahteva da naknadno ispuni ugovor u okviru roka isporuke ili po njegovom isteku.

Ipak, uslovljavanje prodavčevog prava da otkloni nedostatke u izvršenju svojih obaveza je značajnije ako ga on koristi nakon što je istekao rok za isporuku. To je i logično s obzirom da je u toj situaciji kupac, po pravilu, već stekao pravo na pravna sredstva protiv njega, ali ih ne može koristiti istovremeno sa navedenim prodavčevim pravom. Ograničavanje kupčevih prava protiv prodavca koji nije pružio uredno izvršenje ugovora može biti opravdano samo ako su ova, međusobno suprotstavljena prava kupca i prodavca, pravilno odmerena i dobro izbalansirana. Konvencija o tome vodi računa i predviđa da prodavac može otkloniti nedostatke u izvršenju nakon isteka roka isporuke samo pod uslovom da to učini bez nerazumnog odlaganja, kao i uz otklanjanje svake neizvesnosti u pogledu toga da će kupcu nadoknaditi sve troškove koje bi zbog toga, eventualno, snosio.

To, međutim, nije dovoljno ako je povreda ugovora koju je prodavac počinio tako ozbiljna da se kvalifikuje kao bitna povreda ugovora, u kom slučaju kupčev zahtev da ugovor raskine ima prioritet nad prodavčevim pravom da otkloni nedostatke u izvršenju. Da li je povreda ugovora takve težine je faktičko pitanje, koje u najvećoj meri zavisi od toga da li bi ispunjenje u naknadnom roku imalo zadovoljavajući efekat za kupca.

Međutim, kao što je prodavčevo pravo da ispuni ugovor u dodatnom roku ograničeno, tako je ograničeno i kupčevo pravo da ga u tome onemogući bez opravdanog razloga. Ova ograničenja se ogledaju pre svega u tome što kupac ne može odbiti prodavčev zahtev da otkloni nedostatke u izvršenju iz bilo kog razloga, već samo kada je to nerazumno. On ne može ni ignorisati zahtev prodavca da to učini pošto je rok za isporuku prošao, jer ga Konvencija obavezuje da se o njemu izjasni, a ako to ne učini onda se pretpostavlja da je sa njim saglasan.

Uređenjem prodavčevog prava da otkloni nedostatke u izvršenju ugovora na navedeni način Bečka konvencija štiti načelo *pacta sunt servanda* i istovremeno vodi računa o tome da interesi prodavca i kupca budu dobro izbalansirani i odgovarajuće zaštićeni. To je i ekonomski opravdano sa stanovišta međunarodne prodaje robe jer podstiče očuvanje i izvršenje ugovora umesto da se to pitanje prepušta na rešavanje sudovima i arbitražama u komplikovanim i skupim postupcima.

KATARINA JOVIČIĆ, Ph.D.,
Research Fellow, Institute of Comparative Law,
Belgrade

SELLER'S RIGHT TO CURE A BREACH OF CONTRACT UNDER THE VIENNA CONVENTION

Summary

The obligation of the seller to deliver the goods is characteristic obligation of the contract for the international sale of goods. He fulfils that obligation, as a rule, by handing over goods in conform with the contract, in the manner, at the time and in place in accordance to the contract. In many cases when the seller does not deliver the goods as provided, he is able and willing to cure irregularities in performance of the contract. The Vienna Convention, unlike most legal systems, does not regulate that situation only as a right of the buyer to require performance of the contract in additional time, but as the seller's explicit right to do so. Thereby, it does not limit that right of the seller to the delivery time, but allows him to do so even after the date for delivery. Mentioned rights of the seller and their relationship with the buyer's rights to use remedies for breach of contract, are the subject of analysis in this paper. In conclusion is noted that the interests of the seller and the buyer in this case are well balanced and adequately protected, in what way the Convention create the favorable condition that a significant number of contracts for the international sale of goods stay in force and to be executed.